

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра туризму

Худоба В.В., Четирбук О.Р

Формування культурно-етнічних регіонів світу

Лекція з навчальної дисципліни

“Культурний та етнічний туризм ”

для студентів II курсу факультету туризму

спеціальності “Туризм”

Для студентів спеціальності 242 Туризм

(спеціалізація «Туризмознавство»)

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

на засіданні кафедри туризму

_____ протокол № __

Зав.каф _____ І.М.Волошин

План:

1. Регіонознавство як напрямок країнознавства
2. Загальні засади районування світу
3. Класифікація та типологія країн світу
4. Оцінка атрактивності культурно-пізнавальних ресурсів
5. Географія культурно-пізнавального туризму

1. Регіонознавство як напрямок країнознавства.

Регіонознавством прийнято вважати комплексну інтегральну дисципліну, що вивчає закономірності формування і функціонування соціально-економічної системи регіону з врахуванням історичних, демографічних, національних, релігійних, екологічних, політико-правових, природно-ресурсних особливостей. Регіон цікавить дослідника-регіонознавця не стільки як адміністративно-територіальна чи економічна одиниця, скільки як історико-географічний ареал і культурна спільнота.

Методологічною основою регіонознавства є **регіоналістика** - наука, що вивчає об'єктивні процеси формування територіальних співтовариств (наддержавних угруповань), що прагнуть найефективніше використовувати зовнішні і внутрішні чинники розвитку. Це наука про цілісні територіальні спільноти, що володіють цивілізаційним (соціокультурним) кодом на макрорегіональному, регіональному (країнознавчому) і субрегіональному рівнях. Вона досліджує трансформацію територіальної організації продуктивних сил під дією зовнішніх геополітичних (геоекономічних) і внутрішніх чинників.

Регіонознавство є частиною регіоналістики, бо воно вивчає регіональні угруповання, країни і їх регіони як суб'єкти міжнародних відносин. У цьому відмінність регіонознавства від країнознавства - географічної навчальної і наукової дисципліни, що займається комплексним вивченням країн. Частково по своїх завданнях із країнознавством пов'язане краєзнавство, що вивчає природу, населення, господарство, історію і культуру окремої частини країни або населеного пункту головним чином силами місцевих ентузіастів.

2. Загальні засади районування світу.

Основою для виділення різних регіонів світу є відмінності одних частин нашої планети від інших. За найзагальнішими критеріями ці відмінності можна об'єднати в три групи: природні, історичні і соціально-економічні.

Природні відмінності визначаються об'єктивними геологічними, географічними та біологічними особливостями окремих частин Землі. Зокрема, поділ світу на материки ні в кого не викликає сумніву, бо в природі насправді існують реально відокремлені частини суходолу, роз'єднані морями й океанами.

історичні. У найзагальніших ознаках і в найбільших просторових виявах вони полягають у виділенні на Землі окремих частин світу. Хоча їхня кількість збігається з кількістю материків (6), принципи їх виділення вже переважно не

геолого-географічні, а історичні. Особливо яскраво це виявляється у поділі одного материка Євразії на дві частини світу — Європу і Азію або ж об'єднанні двох материків — Північної та Південної Америки в одну частину світу — Америку. У багатьох випадках географічні й історичні чинники у виділенні регіонів гармонійно поєднуються. Так утворюються історико-географічні регіони.

Важливу роль географічні та історичні чинники відіграють й у виділенні економічних районів світу. Різниця в природних умовах і ресурсах різних частин нашої планети сприяє спеціалізації на виробництві певної продукції. На певній території світу, в окремій країні чи їхній групі випуск якихось виробів або надання певних послуг стає об'єктивно більш ефективним, ніж будь-де за їхніми межами. Спеціалізація господарства окремого регіону чи країни світу складається історично. З розвитком господарства вона може суттєво змінюватися.

Терміни і поняття «**район**» і «**регіон**» у більшості випадків навіть у науковій літературі вживаються як синоніми, але між ними є певні відмінності. Поняття «район» переважно застосовується для означення місцевості, що вирізняється за географічними, економічними, адміністративними та іншими ознаками (промисловий район, економічний район, адміністративний район). Поняття «регіон» більш містке і загальне. По-перше, його використовують для позначення району, області, території, частини країни, що вирізняється сукупністю природних або історико-географічних умов і національним складом населення.

По-друге, визначення регіону як групи країн, які становлять окремий регіон, мають подібні ознаки, що відрізняють їх від інших територій найбільш придатний для вживання якраз у країнознавстві.

3.Класифікація та типологія країн світу. У даний час на Земній кулі нараховується понад 225 країн і територій з постійним населенням, що є складовими елементами політичної карти світу. Для здійснення певних узагальнень за певними ознаками користуються класифікацією та типологією.

Класифікація – групування досліджуваних об'єктів у сукупності (класи), які відрізняються між собою переважно кількісними ознаками;

типологія – групування досліджуваних об'єктів у сукупності (типи), які стійко відрізняються між собою якісними ознаками.

За політичним статусом

за своїми

За чисельністю населення

За географічним положенням

За формою державного правління

За формою державного

Регіони світу. Регіональний поділ частини світу **Європи** найдинамічніший і найменш усталений. Враховуючи всю суму чинників, нині в Європі можна виділити такі субрегіони — країни Західної, Центральної та Східної Європи.

Країни **Азії** характеризуються найбільшою строкатістю. Тому тут і виділяється найбільше субрегіонів. Південно-Західна Азія

Це субрегіон із надзвичайно складними соціально-економічними, політичними, історичними, національними та іншими проблемами. Постійні війни і терористичні акти стали візитівкою цього субрегіону в цілому світі.

Субрегіон Закавказзя Суперництво різних країн у цьому регіоні, активне втручання Росії постійно роздмухують війни і протистояння.

Субрегіон Центральна Азія

До субрегіону Південна Азія

субрегіону Східна Азія

Південно-Східна Азія

На території **Африки** можна виділити субрегіони,

Північна Африка

Центральна Африка

Східна Африка

Південна Африка

Америка

Латинська Америка

Вест-Індію, яка бере свій початок ще від Колумба, або

За соціально-економічними ознаками Америку поділяють на субрегіони:

Північну, Центральну і Південну.

Країни **Австралії та Океанії** формують доволі строкатий і розмаїтий регіон.

4. Оцінка атрактивності культурно-пізнавальних ресурсів.

Атрактивність культурних комплексів визначається їх художньою та історичною

цінністю, модою та доступністю стосовно місць попиту. Оцінка культурних комплексів для туристських цілей може проводитися двома основними методами:

1) ранжуванням культурних комплексів за їхнім місцем у світовій і вітчизняній культурі;

2) необхідним і достатнім часом для огляду визначних пам'яток, що дозволяє порівнювати різні території за перспективністю історико-культурного потенціалу для туризму.

Проте, культурні комплекси, які високо оцінюються фахівцями, не завжди викликають адекватну реакцію в туристів. Необхідний і достатній час для огляду об'єктів певною мірою визначається їхньою доступністю й побудовою екскурсійних маршрутів.

Важливою характеристикою культурного комплексу є стабільність його відповідності ціннісним критеріям, що сформувалися в населення. Цей фактор пов'язаний із тривалістю інтересу туристів до конкретного культурного об'єкта. Тому регіон, зацікавлений у залученні туристів, повинен розумно планувати й розвивати спеціальні програми та заходи, що сприяють підвищенню інтересу до його культури, поширювати інформацію про свій культурний потенціал, розраховувати на залучення потенційних туристів.

Потрібно створити «вау»-фактор, тобто образи і легенди, які б спонукали людей їздити по маршрутам знову і знову. «Вау»-факторами можуть бути:

— історія та культура регіону;

- цікаві фестивалі, культурні заходи;
- духовні осередки (храми, монастирі, церкви);
- природні (парки, сквери) та художні осередки (виставки, галереї) і т. д.

Важливими змінними, що впливають на привабливість туристського напрямку для різних груп і категорій туристів, є його культурні та соціальні характеристики. Найбільший інтерес у туристів викликають такі елементи культури народу, як мистецтво, наука, релігія, історія та інше.

Образотворче мистецтво

Музика й танці

Народні промисли

Історія

Література

Релігія

Індустрія й бізнес.

Агрокультура

Освіта

Наука

Національна кухня

Останніми роками активізували свою діяльність захисники навколишнього середовища. Між ними та виробниками туристичних послуг склалися взаємини, які можна поділити на три типи.

1. Відносна незалежність — прихильники різних позицій, поважаючи протилежну думку, зберігають ізоляцію і максимально обмежують контакти. Такі взаємини не характерні для масового туризму.

2. Симбіоз (взаємна підтримка) — виявляється як розумне та контрольоване використання природних ресурсів. Природні зони, археологічні зони й історичні пам'ятники оберігаються й підтримуються.

Збереження та підтримка з погляду туризму може проявлятися у таких формах, як:

— стимулювання відновлення історичних місць, будинків і пам'ятників;

— стимулювання трансформації старих будинків і просторів у зовсім нові, з новими туристичними можливостями;

— активізація збереження природних ресурсів;

— підвищення відповідальності за управління й адміністративний контроль, що поліпшує якість навколишнього середовища і дає змогу більшою мірою задовольняти потреби туристів.

3. Конфлікт — з приводу руйнування навколишнього середовища. Руйнівна активність туристів проявляється або в повному винищенні туристичних ресурсів, або в постійному негативному впливі на соціокультурну систему, наслідком якого можуть бути зміна ціннісних систем, моральних законів, загального стилю життя і рівня безпеки.

Географія культурно-пізнавального туризму — це територіальна організація тієї частини туристичної сфери, яка дасть змогу тим, хто відпочиває, здійснювати спостереження за навколишнім середовищем, а це, в свою чергу, допоможе здобувати знання безпосередньо у спілкуванні з довкіллям.

Культурно-пізнавальний туризм – це подорожі з метою ознайомлення з культурою країн світу: пам'ятниками архітектури, історії, мистецтва, археології тощо. В широкому розумінні культурно-пізнавальний туризм включає в себе не тільки пам'ятки археології, культури, архітектури чи мистецтва.

Загальна характеристика об'єктів культурно-пізнавального туризму наведена в табл.

Таблиця - Зміст культурно-пізнавального туризму

Вид	Туристські об'єкти
Літературно-художній туризм	відомі діячі та твори літератури, театру, кіно та ін.
Історико-археологічний туризм	пам'ятки людської цивілізації і соціально-економічної культури; стародавні міста, руїни стародавніх міст; пам'ятки оборонної архітектури (фортеці, оборонні стіни і вали, місця битв тощо)
Військово-історичний туризм	пам'ятники присвячені військовим подіям, військові музеї; музеї, присвячені окремим військовим битвам і цілим війнам; меморіали
Історико - архітектурний туризм	архітектурні ансамблі, палацові комплекси, малі архітектурні форми (будівлі, бвежі, арки, зали, пантеони, мавзолеї, меморіальні печери, обеліски); гідротехнічні споруди (дамби, канали, гідроелектростації); портово-промислова архітектура; рекреаційна архітектура
Релігійно-пізнавальний туризм	культові споруди і храми
Культурно-етнографічний туризм	традиції, обряди, свята, народні промисли, національна кухня, традиційні житла, одяг, танці, колекції етнографічних музеїв
Природно-пізнавальний туризм	Національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, біосферні резервати, природні заповідники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки

Лідери за кількістю об'єктів Всесвітньої культурної спадщини, та відповідно культурного туризму:

- 45 — Італія.
- 42 — Іспанія.
- 40 — Китай.
- 35 — Франція.
- 33 — Німеччина.
- 31 — Мексика.
- 28 — Індія.
- 28 — Великобританія.
- 24 — Росія.

21 — США.

Культурно-пізнавальний туризм концентрується переважно в містах з багатою історією. Найбільш відомі культурно-історичні центри зосереджені в Європі та Азії - Париж, Рим, Венеція, Флоренція, Лондон, Прага, Єрусалим, Пекін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александрова А.Ю. Международный туризм. — М.: Аспект Пресс, 2002. — 464 с.
2. Дутчак О. Теоретико-методологічні проблеми українського етнотуризму: історіографія / О. Дутчак // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Історія. — 2013. — Вип. 23-24. — С. 318-322.
3. Кузьмук О.І. Культурний туризм як інструмент формування національної ідентичності [Електронний ресурс] / О.І. Кузьмук. — Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/desember08/23.htm>.
4. Рожнова В. Проблеми та перспективи розвитку етнотуризму: зарубіжний та український досвід [Електронний ресурс] / В. Рожнова, Н. Терес // Етнічна історія народів Європи. — 2013. — Вип. 39. — С. 35-44. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eine_2013_39_8.pdf